

TILLBAKA TILL BOSSGÅRD I ÖSTRA HUSBY

Arkeologisk förundersökning av fornlämning L2020:1752 inom fastighet
Bossgård 17:1, Östra Husby, Norrköpings kommun, Östergötlands län

TOVE BJÖRK

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3571

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Vy mot Östra Husby kyrka från allén på Bossgårdsvägen 7A.
Foto från söder.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet

Terrängkartan: Lantmäteriet (CC0)

DRÖNARBILDER:

Spridningsstillstånd från Lantmäteriet, ärendenummer LM2022/017650.

© Arkeologikonsult 2022

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

TILLBAKA TILL BOSSGÅRD I ÖSTRA HUSBY

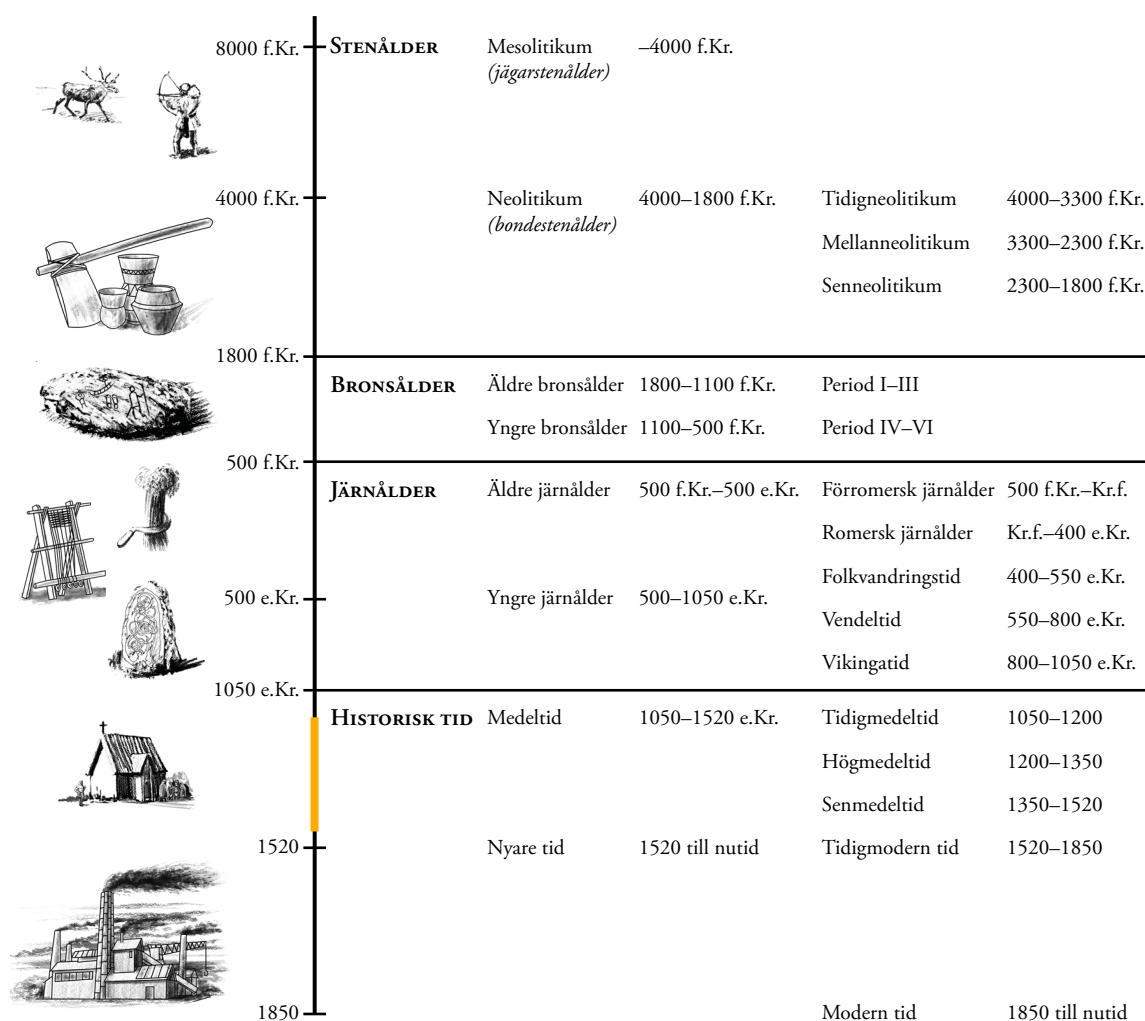
Arkeologisk förundersökning av fornlämning L2020:1752 inom fastighet
Bossgård 17:1, Östra Husby, Norrköpings kommun, Östergötlands län

TOVE BJÖRK

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3571

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

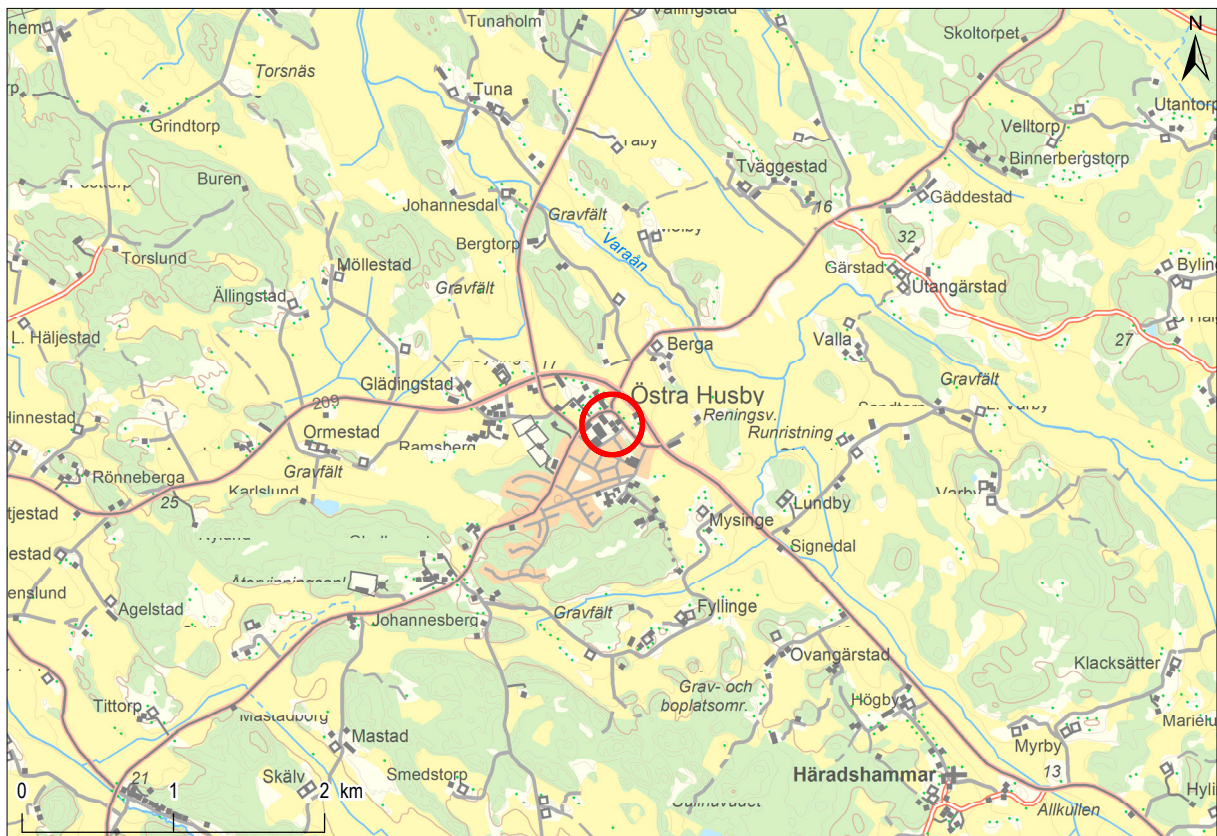
eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

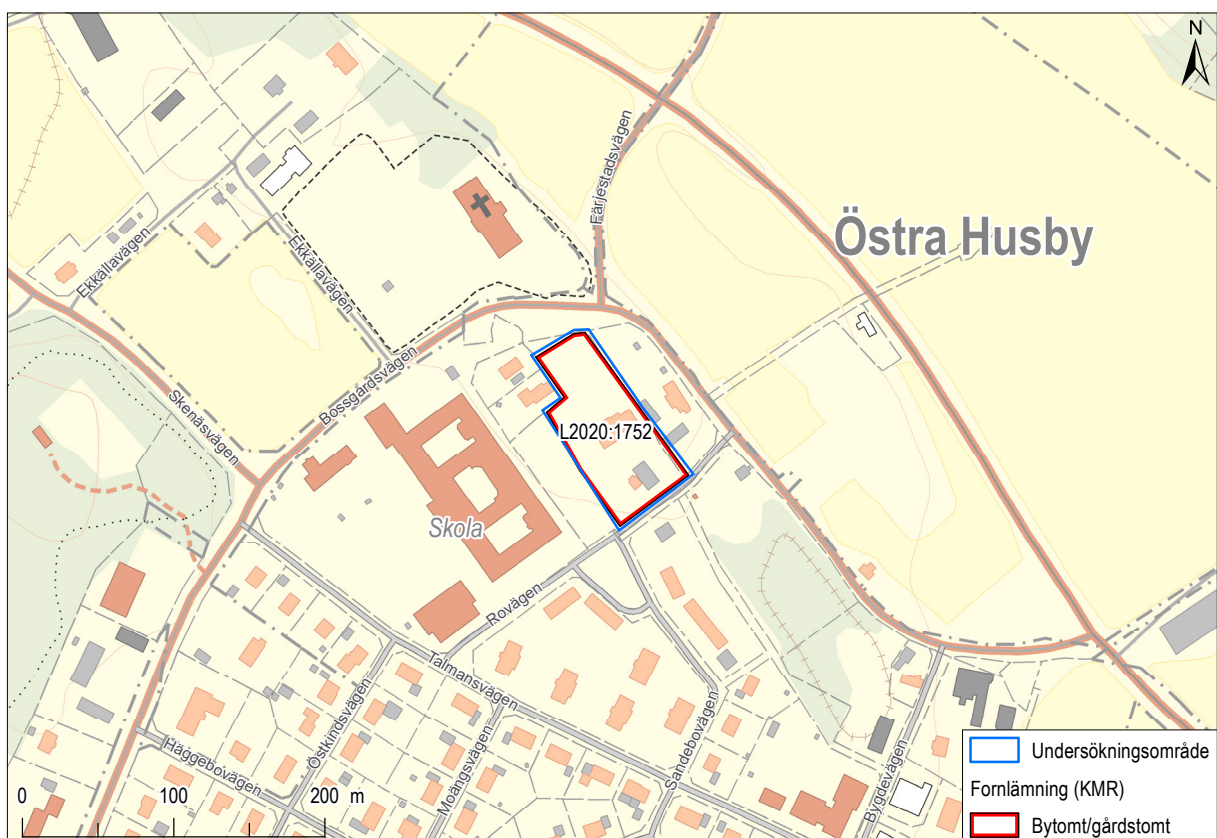
Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING OCH SYFTE.....	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	8
HISTORISK BAKGRUND	9
GENOMFÖRANDE	11
RESULTAT	12
By-/gårdstomtens nordvästra del	12
By-/gårdstomtens västra del	14
By-/gårdstomtens södra del	14
FYND.....	15
DISKUSSION	16
Förslag till ny utbredning av gräns för fornlämning	18
REFERENSER	20
Litteratur	20
Digital källa	20
Äldre kartor	20
Arkiv och register	20
Övriga källor.....	20
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	21
BILAGOR	22
Bilaga 1. Schakt	22
Bilaga 2. Kontexter	23
Bilaga 3. Fynd.....	24
Bilaga 4. Osteologi.....	25
Bilaga 5. ¹⁴ C-analys.....	26
Bilaga 6. Konservering	27

Figur 1. Undersökningsområdet i norra delen av Östra Husby. Mot bakgrund av Terrängkartan, skala 1:50 000.

Figur 2. Undersökningsområdet och bytomt/gårdstomt L2020:1752 från Kulturmiljöregistret (KMR; urval). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:5 000.

SAMMANFATTNING

På uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland (Ls dnr 431-12464-2021) genomförde Arkeologikonsult under februari 2022 en arkeologisk förundersökning av gårdstomten L2020:1752 inom fastighet Bossgård 17:1 i Bossgård i Östra Husby (figur 1 och 2). Anledningen till den arkeologiska förundersökningen var att Arkö Bostad AB planerar att bygga bostäder inom fastigheten. Gårdstomten registrerades vid en arkeologisk utredning etapp 2 då lämningar från en dubbel syllstensrad och kulturlager framkom samt tre stenskodda stolphål, varav ett av stolphålen daterades till vikingatid.

I samband med den arkeologiska förundersökningen framkom ytterligare tre husgrunder, ett kulturlager, fyra stenskodda stolphål, ett fyndtomt skärvstenslager, två nedgrävningar och en brunn. Kulturlagret som påträffades under utredningen kom att utökas något. Ett av de stenskodda stolphålen har ¹⁴C-daterats till medeltid (1290–1400). Skärvstenslagret som också provtogs för ¹⁴C-datering resulterade dessvärre inte i någon tillförlitlig datering.

Den överlagrade brunnen, stolphålen, nedgrävningarna och härden undersöktes och togs bort. Skärvstenslagret, syllstensraderna och kulturlagren finns kvar.

INLEDNING OCH SYFTE

På uppdrag av länsstyrelsen i Östergötlands län har Arkeologikonsult utfört en arkeologisk förundersökning av gårdstomten L2020:1752 inom fastigheten Bossgård 17:1 i Norrköpings kommun (Ls dnr 431-12464-2021; figur 1 och 2).

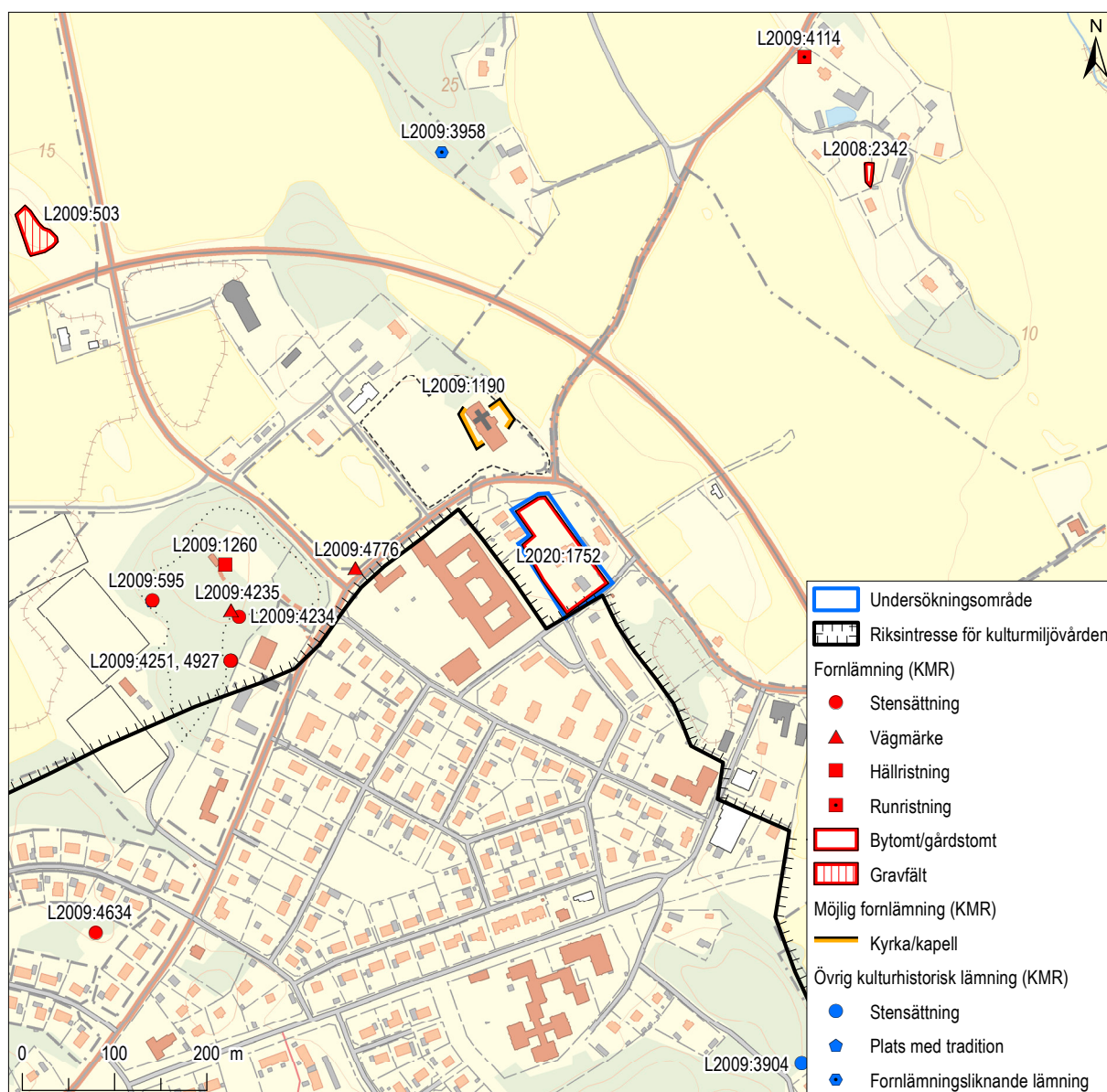
Förundersökningen föranleddes av att ARKÖ Bostad AB planerar för bostäder inom gårdstomten. Syftet med förundersökningen var att fastställa fornlämningsens omfattning, karaktär, utredning och komplexitet samt tillvarata fornfynd. Resultatet ska kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en arkeologisk undersökning samt även kunna användas i företagarens planering.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Vikbolandet utgör en halvö som från Östergötland sticker ut i Östersjön. I norr begränsas halvön av Bråviken och i söder av viken Slätbaken. Landskapets karakteriseras av växelvis lerfyllda sprickdalar och mindre slätter, åtskilda av moränryggar eller låga kala berg. Flera av moränhöjderna i området har varit utsatta för grustäkt under lång tid, vilket sannolikt medfört att fornlämningar då kan ha försvunnit. Täkterna kan här och var fortfarande synas i terrängen, men på grund av minskat betestryck har eller håller många av dem på att växa igen. För-

undersökningsområdet är beläget på en grusås som delvis nyttjats som grustäkt.

Vikbolandet är känt för sin fornlämningsstäthet och halvön ingår delvis i Riksintresse för kulturmiljövården (figur 3) enligt Riksantikvarieämbetets beslut från 1997. Fornlämningsmiljön kring gårdstomten L2020:1752 präglas enligt Kulturmiljöregistret av lämningar av främst förhistorisk karaktär (figur 3). Dessa utgörs av huvudsakligen stensättningar mindre gravfält och en boplat. Cirka 350 meter

Figur 3. Undersökningsområdet med kringliggande lämningar enligt Kulturmiljöregistret (KMR) samt Riksintresse KE 94 Östra Husby. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:7 500.

väst om förundersökningsområdet ligger Kullen. En bergshöjd på, vilken enligt tradition Östkinds härad medeltida tingsplats Lytisberg ska ha legat (Nordén 1928). Drygt 1,4 km öster om Bossgård by ligger Oklunda gård där en runristning (L2009:1183) från 800-talet påträffades år 1929 på

en berghäll. Ristningen berättar om Gunnar som sökt skydd i offerlunden då han begått dråp och på grund av dråpet fruktade hämnd. Lämningar i närområdet av möjlig yngre karaktär utgörs av by/gårdstomter och hägnader.

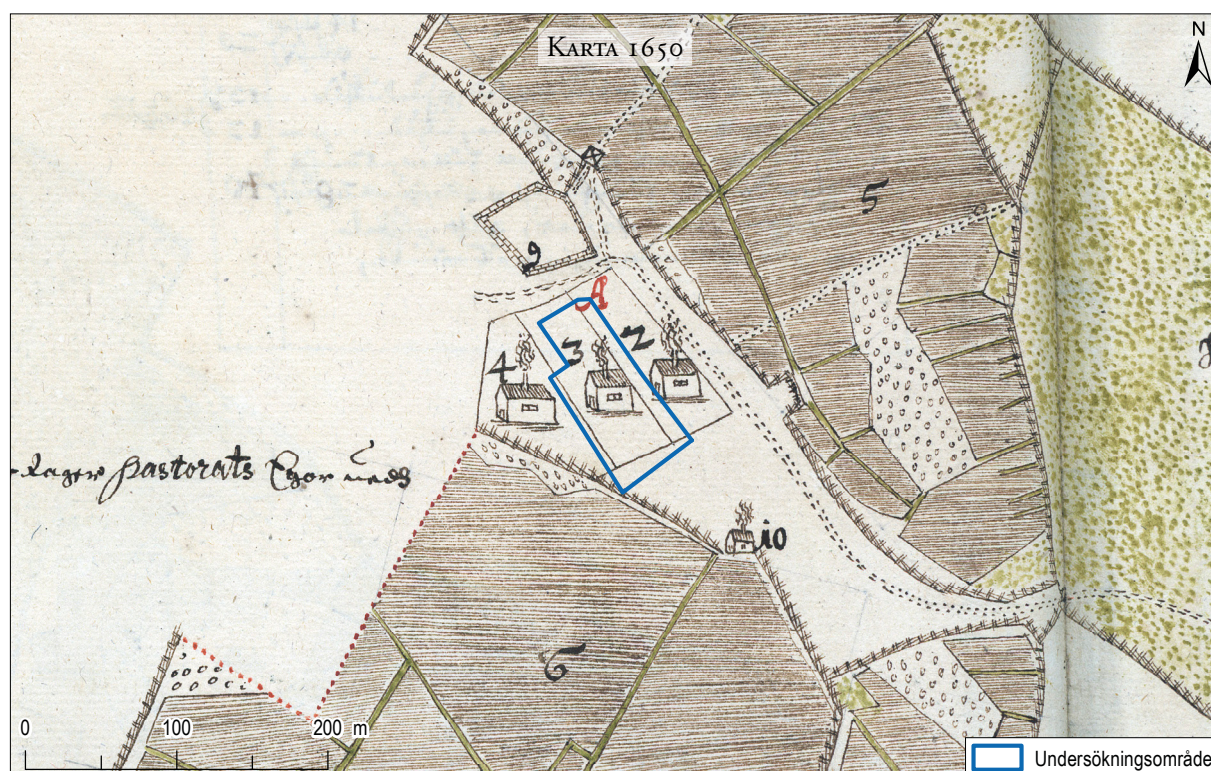
HISTORISK BAKGRUND

Vikbolandet och Östra Husby omnämns första gången 1278 som *curiam nostram in Husaby inter wica* (ISOF), vilket har översatts med "gården Husaby på Vikbolandet" (Räf 2006), men även med "Husaby mellan vikarna" (Styffe 1911). Husabynamnen brukar ange en plats som ingått i den kungliga förvaltningen. Flera försök har gjorts att tolka vad *curiam nostram inter wica* anspelar på och troligen kommer det från ett brev som kung Valdemar skrev 1278, där han offentliggör att han skänker kungsgården till sin dotter Ingeborg och att stenkyrkan på kungsgården i Husby för alltid ska höra till Linköpings domkyrka (SDHK nr:1056). Ofta lades den första kyrkan på mark som tillhörde husabyn (Franzén 1984). Med tiden börjar sock-

narna där Husbynamn finns att överta Husbynamnen. Under 1200-talet börjar emellertid husbyarna förlora sin betydelse som styrande förvaltning.

Nuvarande Östra Husby kyrkan i Bossgård färdigställdes 1809 och ligger helt eller delvis på grunden för den tidigare kyrkan som troligtvis byggdes under 1100-talet.

Strax söder om Östra Husby kyrka har tidigare byn Bossgård legat. Bossgård omnämns första gången i skriftliga källor 1390 som *bosgardhe* och som *bossgad* under sen medeltid (ISOF). Historiska kartor visar att Bossgård by med tre gårdar haft ungefär samma läge åtminstone sedan 1650 (figur 4). På

Figur 4. Tre gårdar på 1650 års geometriska ägoavmätningsskarta med undersökningsområdet. Skala 1:5000.

1749 års tomtmätningsskarta finns gårdarna omnämnda som Västergården, Mellangården och Östergården (figur 5). Det äldsta, idag stående huset i Bossgård by är från 1700-talet och står på fastigheten Bossgård 11:1 som tidigare utgjorde Östergården. På Mellangården står idag en fastighet

från 1845. Det är inte helt osannolikt att det på platsen för de tre gårdarna funnits bebyggelse här sedan medeltiden. Fynd av stensladda stolphål från utredningen, varav ett daterats till vikingatid antyder att platsen kan ha varit bebodd ända sedan förhistorisk tid.

Figur 5. Tomtmätningsskarta från 1749 med Västergården, Mellangården och Östergården. Ej rektifierad.

GENOMFÖRANDE

Inför förundersökningen genomfördes en kompletterande kart- och arkivstudie av aktuellt område där Lantmäteriets historiska kartmaterial och Riksarkivet granskades.

Förundersökningsområdet utgör cirka 5 500 m², varav drygt 1 600 m² utgick på grund av ytan inte planeras att bebyggas. Ytterligare cirka 1 100 m² var inte tillgängligt då det upptogs av byggnader med tillhörande verandor, parkeringar, en trädbeväxt allé, en trädgård beväxt med träd, buskar, rabatter och elledningar (figur 6). Innan sökschaktning påbörjades flygfotograferades området med drönare. Förundersökningen utfördes genom att ett antal sökschakt grävdes skiktvis ned till orörd mark med grävmaskin. Sökschakten placerades utifrån resultat från den tidigare utförda utredningen samt där ytan var tillgänglig. När kulturlager och konstruktioner framkom

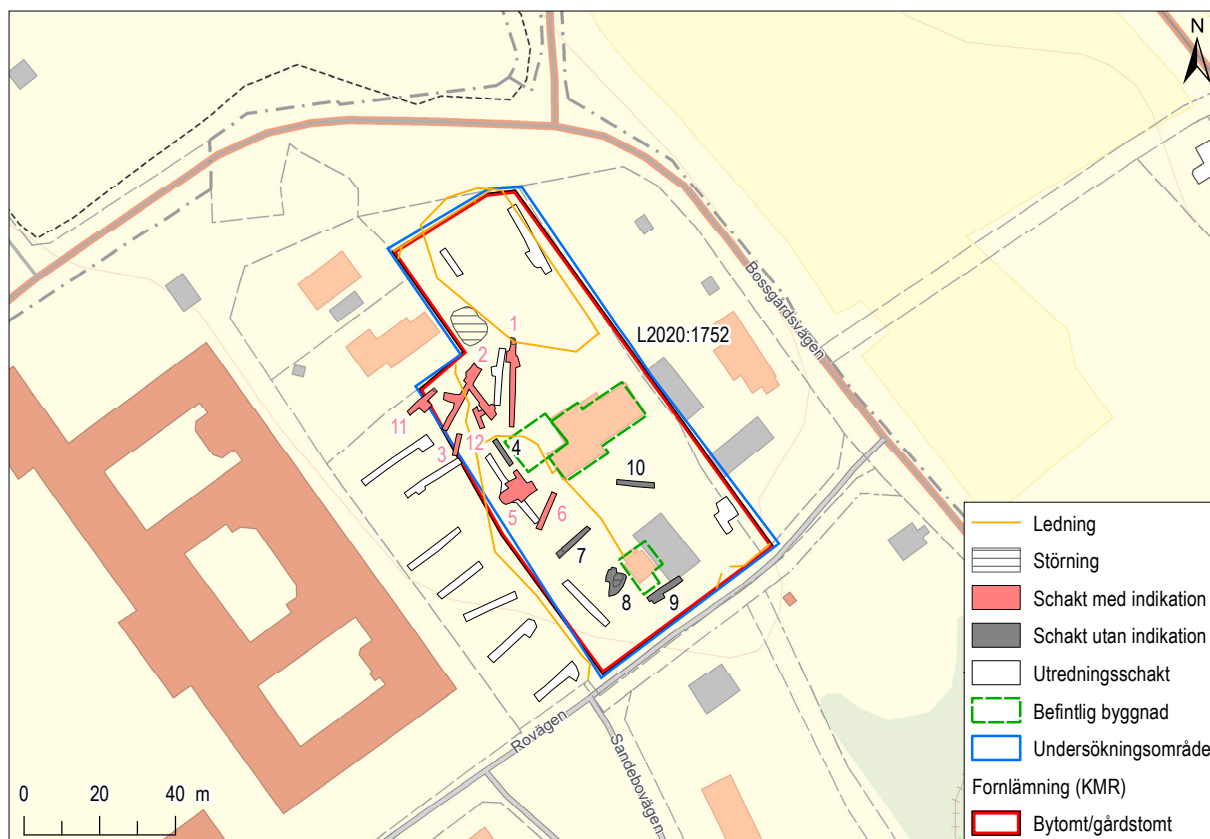
breddades schakten i syfte att avgränsa dessa med hänsyn tagen till elledningar, byggnader och tillfartsvägar. Framkomna lämningar rensades därefter fram för hand och dokumenterades. Samtliga lager, konstruktioner, schakt och störningar mättes in med RTK-GPS, fotograferades och beskrevs. Metall-detektering utfördes parallellt med sökschaktningen.

I syfte att fastställa fornlämningsstatus av nypåträffade anläggningar och lager har jordprover samlats in från dessa för ¹⁴C-datering. Genomgående förefaller gårdstomtens matjord bestå av brun silt varvad med urlakad grå brungrå siltig lera. Undergrunden utgörs av åsmaterial som grus, sand med inslag av lera. Sammantaget upptogs tolv sökschakt om cirka 260 m², vilket motsvarar mellan 9–10 % av undersökningsområdet. Efter avslutad förundersökning lades samtliga schakt igen.

Figur 6. Drönarfoto över arbetsområdet. Foto från sydöst.

RESULTAT

Figur 7. Schakten inom förundersökningsområdet tillsammans med schakten från utredningen. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000.

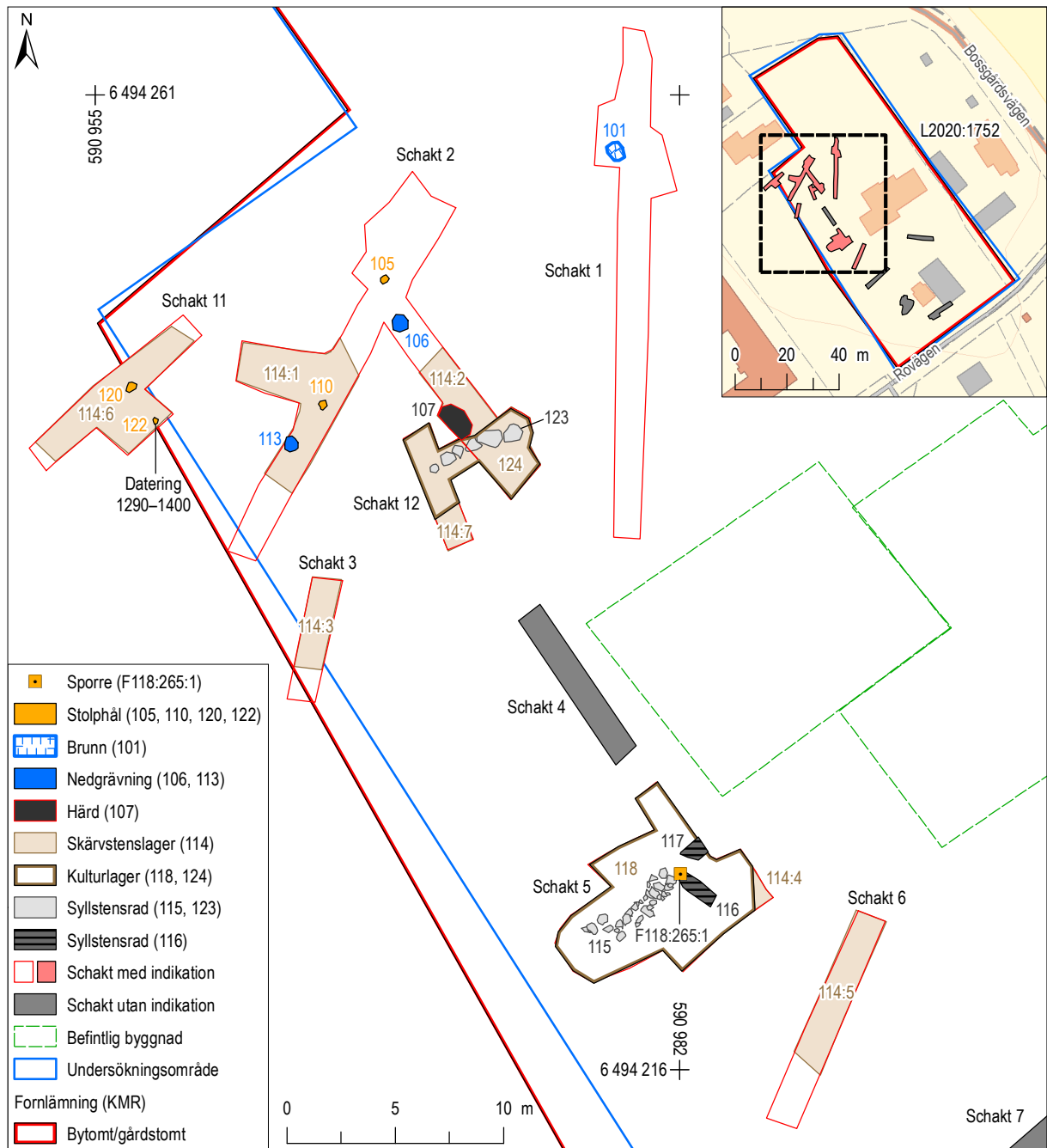
By-/gårdstomtens nordvästra del

Nordvästra delen av förundersökningsområdet utgör det område där majoriteten av nypåträffade anläggningar påträffades (figur 7). Anläggningarna utgörs av en överlagrad möjlig brunn, vilken framkom vid cirka 1,5 meters djup, fyra stenskodda stolphål, två nedgrävningar, en härd, ett kulturlager och ett skärvstenslager. Ett av stolphålen (122) har ¹⁴C-daterats till medeltid (1290–1400). En enkelradig syllstenrad (123) bestående av rundade stenar i storleken 0,6 x 0,5 x 0,5 meter framkom också i nordvästra delen av området (figur 8 och 9). Syllstensraden som låg i nordöstlig – sydvästlig riktning var omgivet av ett siltigt sandlager (124) med inslag av lera och skärvig sten är avgränsad. Kulturlagrets tjocklek som var mellan 0,2–0,3 meter är delvis avgränsat.

Två skärvstenslager med inslag av skörbränd smulig sten och kolfragment har påträffats i nordvästra och västra delen av gårdstomten i sex schakt. Troligtvis

Figur 8. Stenkonstruktion 123 i kulturlager 124. Foto från väster.

Figur 9. Samtliga upptagna schakt från förundersökningen med påträffade lager och anläggningar. Skala 1:300. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:2 500.

utgör skärvstenslagret av två separata lager. Tjockleken på skärvstenslagren varierade mellan 0,15–0,22 meter. Då inga daterande fynd påträffades i lagren provtogs det för ^{14}C -datering som dessvärre inte resulterade i något tillförlitligt resultat. Anledningen till det kan bero på en rad olika faktorer. Infiltration av kol från skogsbränder, kulturrelaterade röjningsbränder och aktiviteter som matlagning och uppvärmning genererar träkol som kan

kontaminera en kontext. Då träkol inte bryts ner på samma sätt som subfossila växtrester kan dessa lagras i marken under lång tid (Gustavsson S. muntligen). Skärvstenslagren är svårtolkade, då de inte innehöll några fynd. I nordväst överlagrade skärvstenslagret stolphål 122, som daterats till medeltid. Möjligen utgör de utfyllnadsmaterial till Mellangården som stod på tomten. Skärvstenslagren är delvis avgränsade.

By-/gårdstomtens västra del

I syfte att avgränsa den dubbla syllstensraden (115) och det kulturlager (118) som framkom under utredningen upptogs sökschakt i anslutning till dessa. Vid förundersökningen kunde konstateras att syllstensraden som var uppbyggd av 2–3 skift sten var cirka 4,8 meter lång och 1–1,2 meter bred (figur 9–11). I västra delen var syllstensraden störd då det saknades stenar där.

En möjlig fortsättning på den dubbla syllstensraden som framkom under utredningen har påträffats i nordöst. Stenkonstruktionen (117) som var gles mätte cirka 0,8 x 0,7 meter och bestod av stenar i storleken 0,2 x 0,15 meter. Konstruktionen är inte avgränsad i nordöst. Mellan de båda syllstensraderna saknades det stenar, vilket har tolkats som att mellanrummet utgör ett möjligt dörrhål alternativt

är konstruktionen här skadad. Alldeles intill och öster om den dubbla syllstensraden har framkommit ytterligare en dubbel syllstensrad (116) belägen i sydöstlig – nordvästlig riktning. Syllstensraden som mätte cirka 2 meter och var cirka 0,7 meter bred var uppbyggd av rundade stenar i storleken 0,5 x 0,4 meter. Båda dubbla syllstensrader har avgränsats. Kulturlagret (118) i vilket samtliga syllstensrader ligger har delvis kunnat avgränsas.

By-/gårdstomtens södra del

I södra delen av förundersökningsområdet framkom inget av arkeologiskt intresse vid förundersökningen. Inom ytan finns byggnader med tillhörande parkering och tillfartsväg som medfört att en del av ytorna inte har kunnat genomgå sökschaktning.

Figur 10. Arkeolog Sverker Holmqvist snittar ett av stolphålen i nordvästra delen av förundersökningsområdet. Foto från öster.

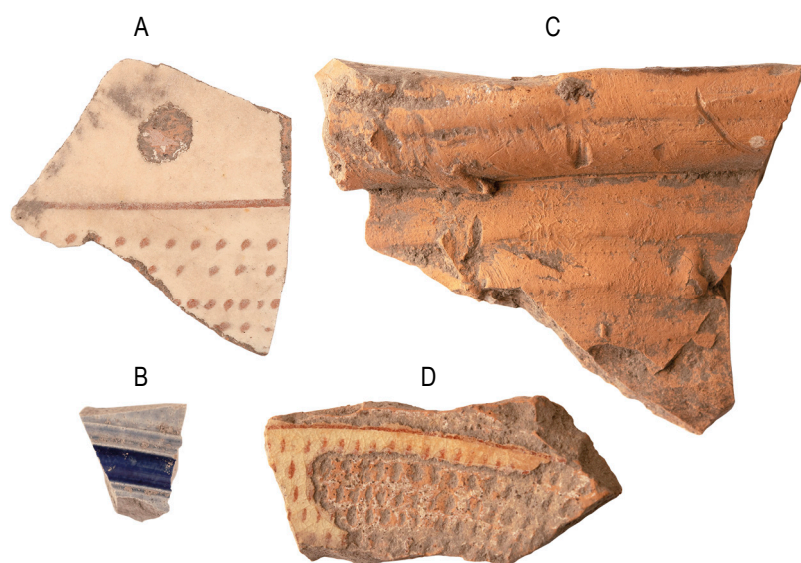

Figur 11. Stenkonstruktion 115, 116 och 117 samt kulturlager 118. Foto från öster.

FYND

I samband med metalledetekteringen framkom handsmidda spikar, en hästkosöm och ett bleck, vilka alla har gallrats. Vid framrensning av stenkonstruktionerna i västra delen av gårdstomten framkom i det omgivande kulturlagret (118) enstaka skärvor rödgods, en skärva tyskt stengods från Westerwald, ett skaft från en kritpipa, obrända tänder från nötkreatur och svin och en stjärnsporre (figur 12 och 13). Två skärvor

rödgods har utifrån dekoren daterats till 1600–1700-tal och en oglaserad skärva till 1700–1800-tal. Skärvan med stengods från Westerwald är daterat till 1600–1700-tal (Johansson M.) Fynd av kritpipor görs huvudsakligen i kontexter från 1600–1700-tal. Med undantag för stjärnsporre och djurbenen har samtliga fynd efter registrering gallrats. Stjärnsporre (F118:265:1) omhändertogs i syfte att konserveras.

Figur 12. Keramik från kulturlager 118. Skala 1:1.

A. Glaserat rödgods (F118:266:3) med dekor. Datering 1700–1800-tal.
B. Skärva av tyskt stengods (F118:722:4) från Westerwald. Datering 1600–1700-tal.
C. Mynningsbit till större kruka/kärl (F118:722:5). Datering 1600–1700-tal.
D. Glaserat rödgods (F118:266:5) från ett fat. Datering 1600–1700-tal.

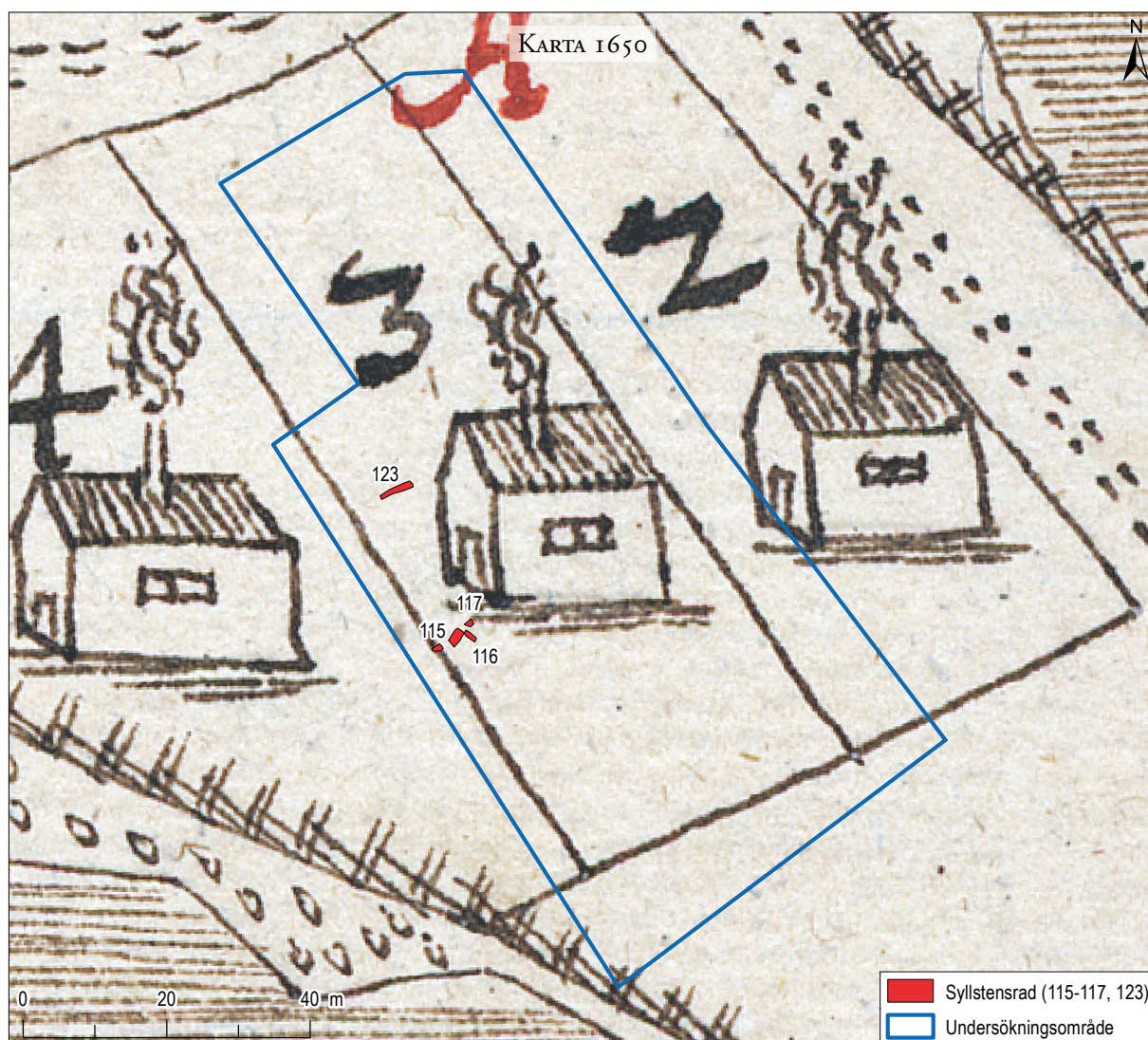
Figur 13. Stjärn eller klingsporre (F118:265:1) som den också kallas börjar dyka upp efter 1200-talet. Under 1100-talet övergår skänklarna från rak till en mer rundad form för bättre passform runt foten (Bengtsson Melin 2014). Foto (innan konservering): Max Jahrehorn, Oxider. Skala 1:2.

DISKUSSION

I samband med utredningen tolkades fyndet av den dubbelradiga syllstensraden kunna utgöra en lämning efter Mellangårdens husgrund (figur 14; Björk 2020). De nytillkomna syllstensraderna som påträffades i anslutning till denna skulle även de kunna utgöra lämningar efter Mellangården. Syllstensraden i nordväst kan utgöra en rest efter ytterligare en byggnad på Mellangårdens gårdstomt.

Vid mitten av 1700-talet kom tomtgränserna för Västergården, Mellangården och Östergården att ritas om. Anledningen till detta hade föräranletts av

en tvist mellan klensmed Hans Wikstedt på Västergården och mantalskommissarie Jöns Olin på Mellangården i Bossgård by. Tvisten gällde meningsskiljaktigheter gällande tomtgränserna. Wikstedt i Västergården menade att Jöns Olins tomt var större och att dennes logelada och foderhus stod på Wikstedts tomt, vilket hindrade Wikstedt från att bygga på sin tomt. Efter flera års tvistande resulterade meningsskiljaktigheterna till alla tre gårdarnas tomtmark delades upp på nytt och ritades in enligt 1749 års tomtmättningskarta (figur 15; Lantmäteristyrelsens arkiv).

Figur 14. 1650 års karta med stenkonstruktion (husgrunder) 115, 116, 117 och 123. Skala 1:1000.

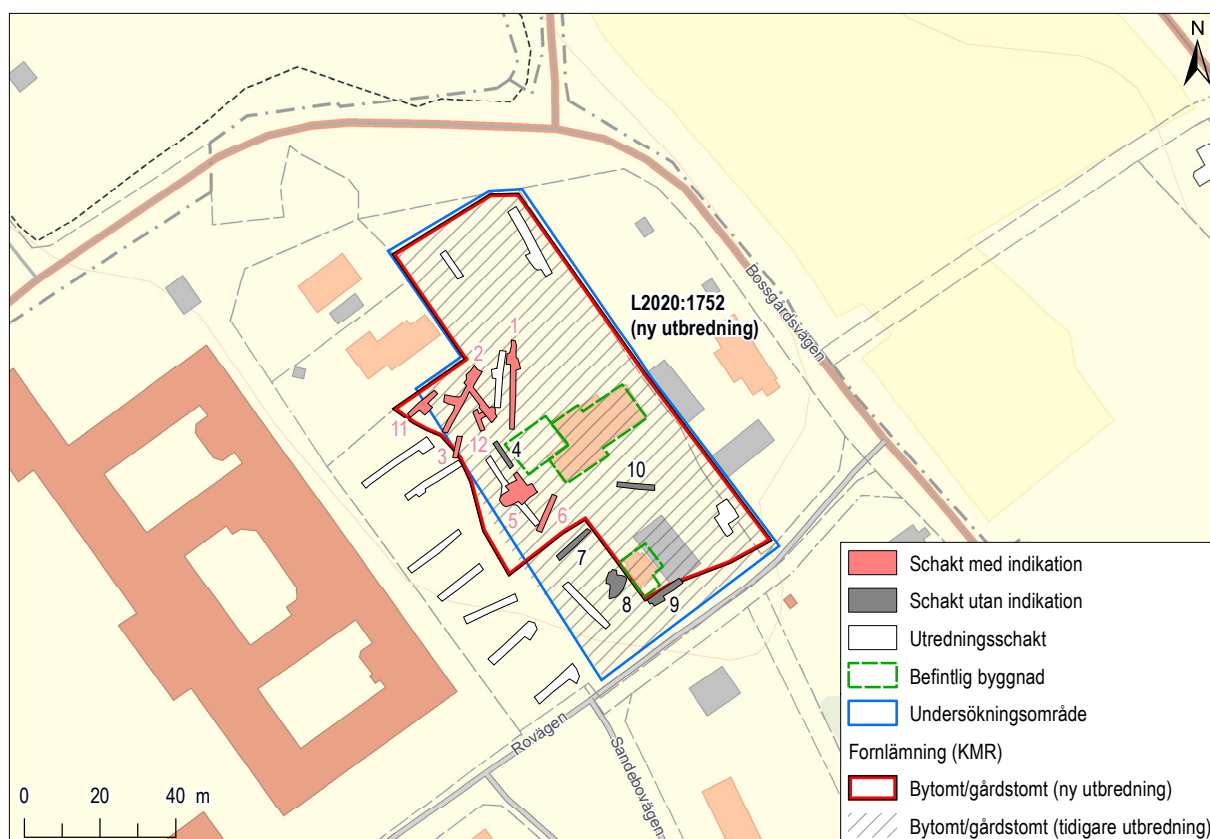
Efter omritning av tomtgränserna mellan de tre gårdarna förefaller våra husgrunder inte längre ligga inom gränsen för Mellangården. På laga skiftes karta från 1847 sammanfaller ingen av de påträffade husgrunderna med någon byggnad (figur 16). Troligtvis är husgrunderna tillkomna innan gränsdragningen och hör således ursprungligen till Mellangården.

Förslag till ny utbredning av gräns för fornlämning

Förundersökningen resulterade i ytterligare fynd av anläggningar, kulturlager och två skärvstenslager, vilket medför att gränsen för by-/gårdstomt L2020:1752 vidgas något åt väster samtidigt som den snävas in något i södra delen där inget av antikvariskt intresse framkom (figur 17 och 18).

Figur 16. Husgrunderna på Laga skifteskarta från 1847. Skala 1:1 000.

Figur 17. Undersökningsområdet tillsammans med förslag på ny utbredning för bytomt/gårdstomt L2020:1752. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000.

Lämnings-nr (KMR)	Lämnings-typ	Antikvarisk bedömning	Undersöknings-status	Beskrivning av lämning
L2020:1752	Bytomt/gårdstomt	Fornlämning	Delundersökt	Gårdstomt, ca 120x 55 m (SSÖ/NNV). Bebyggt bytomt/gårdstomt från åtminstone 1650. Inom gårdstomten finns i V 2–3 dubbelradiga syllstenrader, 4,8x1,2x0,40 m (NÖ/SV) samt 2x1x0,45 m (ÖV). Runt om syllstensraderna finns ett kulturlager ca 0,5 m tjockt med innehåll av djurben, rödgods (1700–1800-tal) samt glas (1650–1750-tal). Även fynd av krita och en stjärnsporre i lagret. Tre stolphål i anslutning till syllraderna, varav en daterats till vikingatid. I NÖ finns en stenfylld brunn som är delvis undersökt, ca 1,8 m djup. I NV finns en enkelradig syllstensrad 4,5x1x0,45 m (NÖ/SV) belägen i ett brunt siltigt kulturlager. Fyra stensladda stolphål, varav ett har daterats till (1290–1400) och en överlagrad brunn, vilken är bortgrävd. Ett skärvstenslager inom en yta om 1500–1700 m ² i NV och V.

Figur 18. Tabell över bytomt/gårdstomten L2020:1752 efter registrering i Kulturmiljöregistret (KMR).

REFERENSER

Litteratur

BENGTSON MELIN P. Gör sporrarna mannen? Om sporrar, sköldar och svärd som identitetsskapare och statusmarkörer under medeltiden. I: *Nordic review of iconography*. Nr 3, 2014, pp. 37–54.

BJÖRK T. 2020. *By-/gårdstomten Bossgård i Östra Husby. Arkeologisk utredning etapp 2 inom fastighet Bossgård 11:1 och 17:1, Östra husby socken i Norrköpings kommun, Östergötlands län*. Rapporter från Arkeologikonsult 2020:3337.

FRANZÉN G. 1984. *Bebyggelsenamnen i Östlands härad*. Ortnamnen i Östergötlands län 22. Uppsala.

NORDÉN A. 1928, 1943. *Östergötlands järnålder 1 och 2*. Stockholm.

RÄF E. 2006. *Elkablar på Vikbolandet. Samlingsrapport. Jonsberg. Kuddby, Östra Husby, Östra Stenby och Å socknar Norrköpings kommun Östergötlands län*. Östergötlands Länsmuseum Kulturmiljöavdelningen. Rapport 2006:74.

STYFFE C.G. 1911. *Skandinavien under unionstiden*, 3:e upplagan. Stockholm.

Riksintressen för kulturmiljövården, Östergötlands län (E). Swedish National Heritage Board. Riksantikvarieämbetet.

Digital källa

KULTURMILJÖREGISTRET (KMR)
Riksantikvarieämbetets söktjänst (Fornsök) med alla kända registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Äldre kartor

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

GEOMETRISK ÄGOAVMÄTNING 1650
Östergötlands län, Östra Husby socken
Bossgård nr 1–3
Aktbeteckning: D157-8:d1:296-7
Lantmätare: Johan De Rogier

TOMTMÄTNING 1749
Östergötlands län, Östra Husby socken
Bossgård nr 1–3
Aktbeteckning: D157-8:2
Lantmätare: Carl Jacob Wallberg

Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMM)

Laga skiftes KARTA 1847
Östergötlands län, Norrköpings kommun
Aktbeteckning: 05-ÖHU-153
Lantmätare: Gustaf Emil Grewell

Arkiv och register

RIKSARKIVET SDHK
Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbrev, nr 1056

ISOE, ORTNAMNSREGISTRET
Institutet för språk och folkminnen

Övriga källor

MIKAEL JOHANSSON, ARKEO keramikanalyser
Datum: 2022-03-16

STEFAN GUSTAFSSON, Arkeologikonsult
Datum: 2022-04-18

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3571
Länsstyrelsens diarienummer:	431-12464-2021
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2021-11-11
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Östergötland
Uppdragsnr i KMR:	202101534
Företagare:	Arkö Bostad AB
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Socken:	Östra Husby
Fastighetsbeteckning:	Bossgård 17:1
Berörda fornlämningar:	L2020:1752
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Undersökningstid, fältarbete:	2022-02-28 – 22-03-03
Inmätningssystem:	RTK-GPS
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektleddare:	Tove Björk
Rapportansvarig:	Tove Björk
Fältpersonal:	Tove Björk, Sverker Holmqvist
Fyndfotografering:	Ida Söderström, Max Jahrehorn
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetsgranskning:	Åsa Berger
Arkeobotanisk analys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Osteologisk analys:	Tove Björk, Arkeologikonsult
Konsivering:	Max Jahrehorn Oxider AB
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis, Inc
Fynd:	Stjärnsporre (F118:265:1) förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndbeslut

BILAGA 1. SCHAKT

Schakt	Objekt	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning	Kontext
1	Schakt med indikation	23,5 x 1,5	0,8	Gräs. Matjord 0,7 m. Undergrund med lera med inslag av sten och sand. Schakt lite vidgat mot öst och väst. Störning i norr.	101
2	Schakt med indikation	20 x 1,5	0,5–0,8	Gräs. Matjord 0,4–0,5 m. Brun siltig lera med skärvig och smulig sten 0,15–0,2 m. Undergrund med lera med inslag av sten och sand. Schakt förlängt med ca 9,5 m i sydöst och 3 m i väster.	105–107, 110, 113, 114, 123, 124
3	Schakt med indikation	5,6 x 1,5	0,45–0,55	Gräs. Matjord 0,3–0,4 m. Sandig lera med skärvig och smulig sten 0,15 m. Undergrund med gulbeige lera.	114
4	Schakt utan indikation	8,5 x 6	0,75	Gräs. Matjord 0,7 m. Undergrund med beige lera. Skärvig sten i nordöstra delen av schaktet.	-
5	Schakt med indikation	10,5 x 1,5	0,5–0,65	Gräs. Matjord 0,65–0,75 m. Gråbrun siltig lera med enstaka stenar 0,2–0,3 m. Undergrund med gulbeige lera. I öster mörk brunsvart silt med skärvig och smulig sten 0,1 m. Schakt breddat i flera väderstreck.	114–118
6	Schakt med indikation	10,4 x 1,5	0,8	Gräs. Matjord 0,7 m. Undergrund med beige lera. Störning i sydväst.	114
7	Schakt utan indikation	7,5 x 4,5	0,6	Gräs. Matjord 0,45–0,55 m. Undergrund med beige lera. Störning i öster och nordöst.	-
8	Schakt utan indikation	10,4 x 1,5	0,7–1,2	Gräs. Matjord 0,5–0,7 m. Undergrund med beige sandig lera och sand. Störning centralt där stenar grävts ner.	-
9	Schakt utan indikation	10,3 x 1,5	0,7	Gräs. Matjord 0,1–0,15 m. Störning i form av grop med sten, grus och sand. Tjocklek okänd.	-
10	Schakt utan indikation	9,8 x 1,5	0,75	Gräs. Matjord 0,7 m. Undergrund med beige sand och lera.	-
11	Schakt med indikation	9,5 x 1,5	0,55	Gräs. Matjord 0,6 m. Grå sandig lera med skärvig och smulig sten 0,15 m. Undergrund med beige lera. Breddat i sydöst.	114, 120, 122
12	Schakt med indikation	5,5 X 1,5	0,7	Gräs. Matjord 0,55 m. Brun sandig lera med skärvig och smulig sten 0,15–0,2 m. Undergrund med beige sand och lera. Breddat i öster.	114, 123, 124,

BILAGA 2. KONTEXTER

Kontext	Objekt	Storlek (m)	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning
101	Möjlig brunn	0,8 x 0,7	0,18	Varvig fyllning bestående av mörkbrun sandig silt och beige sand. Trattformad botten, med 2–3 stenar i botten.
105	Stolphål	0,3 x 0,3	0,3	Stenskodd (kantig sten). Stenstorlek 0,05 x 0,1 m.
106	Nedgrävning	0,8 x 0,8	0,08	Fyllning av brun siltig sand med inslag av sot. Rund botten.
107	Härd	1,2 x 1,0	0,08–0,12	Skärvig och skörbränd sten samt kol.
110	Stolphål	0,35 x 0,35	0,3	Fyllning av brungrå siltig sand. Stenskodd med sten i stenstorlek 0,1 x 0,1 m.
113	Nedgrävning	0,5 x 0,5	0,18	Fyllning av brun siltig sand med inslag av kol. Fynd av tegel och fajans.
114	Skärvestenslager	-	0,15–0,22	Skärvig och smulig sten med innehåll av kolfnyk. 1: Brun sandig silt. 2: Siltig, sandig grå lera. I schakt 2, 3, 5, 6, 11 och 12.
115	Syllstensrad	4,5 x 1,2	0,35–0,5	Syllstenar, 2–3 skift, till hus (mellangården 1650). NÖ–SV riktning.
116	Syllstensrad	1,9 x 0,9	0,45	Enradig stenrad, i ett skift, tillhörande hus (mellangården 1650). Stenstorlek 0,5 x 0,4 x 0,4 m (och mindre). SÖ–NV riktning.
117	Syllstensrad	0,8 x 0,7	0,3	Syllstenar till hus (mellangården 1650). Ett skift sten med stenstorlek 0,2 x 0,15 x 0,15 m. Trolig fortsättning på stenrad 115 mot nordöst.
118	Kulturlager	Delvis avgränsat	0,2–0,45	Gråbrun siltig lera. Fynd av glacerat rödgods, kritpipa, obrända djurben och stjärnsporre.
120	Stolphål	0,35 x 0,35	0,1–0,15	Fyllning av brungrå siltig sand. Stenskodd av 4–5 rundade stenar i storlek 0,15 x 0,1 m.
122	Stolphål	0,3 x 0,27	0,3	Fyllning av brungrå silt. 2–3 stenar i stenstorlek 0,25 x 0,15 m.
123	Syllstensrad	5 x 0,9	0,4–0,6	Sex större rundade stenar i blandning av brun sandig och siltig lera. Stenstorlek: 0,5x0,45 x 0,45 m samt 0,9x0,7 x 0,5 m. NÖ–SV riktning.
124	Kulturlager	Delvis avgränsat	0,2–0,3	Brun sandig siltig lera med enstaka skärviga stenar.

BILAGA 3. FYND

Fynd-nr*	Objekt	Material	Mått (mm)	Vikt (g)	Antal	Datering	Beskrivning	Gallrat (X)
118:265:1	Sporre	Järn	Ca 19,5 x 13	126,4	1		Stjärn/klingsporre. Konserverad.	
118:266:2	Bleck	Järn	53,6 x 22,x6,5	14,4	1		Ej intakt.	X
118:266:3	Keramik	Lera	36,6 x 29,2 x 5,5	6,7	1	1700–1800-tal	Glaserat rödgods med dekor av röda prickar och ett streck.	X
118:266:4	Kritpipa	Lera	29,3 x 6,9	1,9	1		Del av skaft.	X
118:266:5	Keramik	Lera	47,5 x 22,2 x 5,1	7,1	1	1600–1700-tal	Glaserat rödgods från ett fat med dekor av röda små streck och ett linje.	X
118:722:2	Spik	Järn	65,4 x 14,7	9,4	1		Handsmidd spik.	X
118:722:3	Spik	Järn	89,8 x 28,5	45,7	1		Handsmidd spik.	X
118:722:4	Stengods	Lera/sten	15,8 x 15,4 x 6,9	1,7	1	1600–1700-tal	Skärva av tyskt stengods, Westerwald.	X
118:722:5	Keramik	Lera	62,8 x 50,8 x 5,1	33,4	1	1600–1700-tal	Mynningsbit från större kruka/kärl. Spår av glasyr.	X
118:722:6	Spik	Järn	57,3 x 14,7	5,5	1		Handsmidd spik.	X
118:722:7	Spik	Järn	53,8 x 8,4	6,2	1		Handsmidd spik.	X

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

BILAGA 4. OSTEOLOGI

TOVE BJÖRK, ARKEOLOGIKONSULT

Tillägg med förklaring

Fyndnumret består här av två delar (X:X), varav det första är numret på den kontext som benen tillhör. Det andra numret är det löpnummer som benen tilldelas vid inmätningen i fält. Dessa två bildar tillsammans benens unika fyndnummer.

B/OB betyder *bränd* respektive *obränd*.

Siffrorna som anger anatomisk region har följande betydelse (efter Sigvallius 1988):

- 1 = Kraniedelar, underkäke, tänder, första och andra halskota.
- 2 = Övriga kotor, bröstben, revben.
- 3 = Överarmsben.
- 4 = Skulderblad, strålben, armbågsben.
- 5 = Höftben, korsben, lårben.
- 6 = Skenben, smalben, knäskål.
- 7 = Alla ben i händer och fötter, sesamben, svanskotor.

Referenser

SIGVALLIUS B., 1988. Husdjur från förhistoriska platser. En utvärdering av osteologiska undersökningar. I: *Gotländskt arkiv*.

Benlista

Fynd-nr	Art	Benslag	Anatomisk region	Ålder	B/OB	Antal	Vikt (g)	Övrigt
118:266	Nötkreatur	Kindtand	1	Vuxen	OB	2	53,2	M2, M3 medel slitage.
118:266	Nötkreatur	Underkäke	1	-	OB	1	-	
118:266	Gris	Framtand	1	-	OB	1	0,7	
118:722	Däggdjur ospec.	-	-	-	B	-	0,4	Medelhög förbränning. Grävit med blå inslag.

BILAGA 5. ¹⁴C-ANALYS

INTERNATIONAL CHEMICAL ANALYSIS INC., MIAMI, USA

Resultat (maj 2022)

Kontext: 114 (skärvstenslager) och 122 (stolphål)

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
14C-6496	114:210	Wood	AAA	2700 +/- 30 BP	Cal 910 - 800 BC
14C-6497	122:925	Wood	AAA	620 +/- 30 BP	Cal 1290 - 1400 AD

- Calibrated ages are attained using INTCAL20.
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

BILAGA 6. KONSERVERING

MAX JAHREHORN, OXIDER

RAPPORT JULI 2022, K22-402

Ort/Anläggning: Bossgård, Norrköpings kommun, Östergötlands län

Fynd nr: 118:265:1

Kontaktperson: Tove Björk, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2022-03-10

Datum ut: 2022-07-01

Föremål: Sporre

Material: Järn

Antal: 1

Vikt in: 126,15g **Vikt ut:** 73,46g

Foto: Ja

Behandling:

Sporren är helt innesluten i kraftigare föroreningar och ytorna under dessa signalerar om spridda krustbildningar, ett par av dessa något högre. Brottet på ena skänkeln är recent.

Sporren före konservering.

Delarna bearbetades under mikroskop med skalpell och dentalverktyg. Efter denna grövre rengöring så blästrades ytorna med aluminiumoxid, där korrosionsprodukter av hårdare och tätare karaktär avlägsnas. Lite material närmast brottytorna på de två delarna jämnas inte fullt ut och kommer att fungera som extramaterial, för en säkrare montering. Delarna är hårt korroderade främst dess trissa och en del bärande föroreningar lämnas. Sporren urlakades med natriumhydroxid (NaOH) kring en nivå av pH 11, till dess att kloridhalten är obefintlig i lakvätskan. NaOH avlägsnas genom lakning i ljummet avjoniserat vatten. Vidare dehydrering med 95%-ig etanol samt torkas.

För att avlägsna och jämna ytorna ytterligare från föroreningar, blästras ytorna återigen, då med glaspärlor. Dehydrering i etanol samt en kontrollerad torkning. Behandlingen avslutas med att en ytbehandling läggs i form av Dinitrolpasta som penslas över ytorna, senare appliceras mikrokristallint vax i pastaform. Delarna monteras ihop med infärgat lim.

Sporren efter konservering, pilen markerar den ihop monterade skarven.

Hanteras varsamt, monterad.

Lyft i den hela skänkeln, belasta inte pikarna på trissan.

Rapporter från Arkeologikonsult 2022:3571